

DE LAATSTE OOSTENDSE KAPERS 1744-1745

door Walter DEBROCK

De oorlog met Frankrijk bracht onze gewesten in de jaren 1744-1745 opnieuw volop in het wapengeweld.

De opmars van de Franse legers, onder Lodewijk XV, na hun inval in West-Vlaanderen, tussen Veurne en Kortrijk, bracht ze vlug tot de belegering van Oudenaarde, Nieuwpoort en Oostende.

Oostende, hoewel verdedigd door Hollandse en Engelse troepen, zou het tussen 6 en 27 augustus 1745 - datum van de aftocht der belegerde troepen - uithouden, onder bevel van de graaf de CHANCLOS. De geschiedenis van dit beleg is uitstekend weergegeven, tot in het détail, door onze kroniekschrijver J.J. BOWENS en in het "Journal du Siège d'Ostende", dagboek van de Franse bevelhebber graaf van LOWENDAL (1).

De voorgeschiedenis van het beleg vormt reeds bij BOWENS een uitgebreide literatuur, waarbij hij olijk aanstipt hoezeer de talrijke troepentransporten een bron van inkomsten meebrachten, vnl. "in teeringen, naementlijk in sterke dranken, waer van'er dagelijks binnen Oostende eene uytnemende groote quantiteyt gesleten wierd"...

Bovendien was de aankomst van de Schotse troepen een groot succes met toeloop van volk, "om dat zij allegaeder zonder Broeken zijnde, ook op eene vreemde wijze gekleed waeren".

Men zou dus kunnen denken dat de oorlogsatmosfeer een heropleving van de kaperij zou meegebracht hebben.

Er is inderdaad wel een poging daartoe ondernomen, maar zonder bijval.

BOWENS citeert twee namen van kapiteins van "Kaep-scheepkens", nl. KINDERSEN en BERTRAM (2).

Hij voegt eraan toe dat het gaat om kleine vaartuigen van 6 of 8 "stukken" kanon, die weinig opbrachten, wegens de processen waarmee de kapingen gepaard gingen.

Wij hebben getracht de weinige gegevens ter zake na te gaan in de archieven van onze Admiraliteit (3).

In 1744 vinden we de volgende kapiteins vermeld voor de toekenning van patenten ter kaapvaart :

- 11.08.1744 : Sebastien BERTRAND (BERTRAM), voor een visserssloep van 3 last, de "Mère de Dieu toujours immaculée", ofte "de Moeder Godts altijd onbeslecht";
- 11.08.1744 : John PRICE, voor een barquelongue "Le Pigeon", van 36 last;
- 13.10.1744 : Bernardus HARELBEKE, voor een boot "De Jonghe Catharina", van 1 last;
- 09.11.1744 : Daniël LINDERSEN (de KINDERSEN van BOWENS), voor een

barquelongue, "den Prins Carel van Lorraine", van 70 vat en 10 stukken;

14.12.1744 : Andries LANSWEERT, voor een barquelongue, "L'Archidusse", van stukken kanon en 25 vat (4).

LINDERSEN is klaarblijkelijk de KINDERSEN van BOWENS. We vinden de naam LINDERSEN nog in de volkstellingen van 1815 en wellicht is onze LINDERSEN een afstammeling van de bekende kaperskapitein Joannes LINDERSEN, bijgenaamd VAN EMDEN (1697-1713 bedrijvig).

Al bij al dus een schamele bedoening van enkele zeldzamen die, gezien de tonnemaat der scheepjes en bewapening, vooral hun kapersbrief gekregen hadden om "bi appetit" iets mee te gappen, maar verder op kustvaart waren gericht (5).

De diverse commissiebriefen zijn dus afgeleverd tussen augustus en december 1744.

De lijst der gemaakte "prijzen" is, zoals BOWENS het opmerkte, niet zeer uitgebreid.

We vinden in 1744, in oktober en november drie prijzen. Een is binnengebracht door Sebastiaan BERTRAM, de kapitein van de visserssloep, en zijn buit is ook een visserssloep, verkocht op 12 oktober 1744 aan ene Nicolaeys DE SORGER, voor 815 florijnen.

Alle andere prijzen, zowel in 1744 als in 1745 (januari-juni) zijn de buit van één kapitein, Daniël LINDERSEN. De reders van LINDERSEN hebben als boekhouder (depositaris) Joannes Augustinus DAGHELET, soms bijgestaan door Ferdinande JANSSENS, "ghesworen stockhouwer".

In november 1744 verkoopt men voor 1.600 florijnen "Le Terrible", een Frans kaperschip, dat als kapitein J.B. TASTE had. Het is wellicht een belangrijke buit, want het had 4 stukken kanon aan boord alsmede allerlei lichte artillerie.

Op 1 december 1744 wordt een andere prijs van LINDERSEN geveild, het pinkschip "Nancy" geladen met kolen, hernomen op de Fransen in zee, en verkocht aan Balthazar VANDER HEYDE.

In januari 1745 werd opgebracht en op 18 maart verkocht een fluitschip van Lubeck, "Elisabeth Christine", dat aan het strand was geraakt en vandaar naar binnen gebracht, "liggende als nu op de Bank". Het was geladen met hout en ijzeren staven en schip en lading werden verkocht in januari en februari voor 1950.8.7 florijnen netto.

In maart 1745 verovert LINDERSEN in zee een "galiot met mast", de "Marie", kapitein Jan BECKER van Stettin, en het wordt verkocht aan Andries LANSWEERT voor 1.700 florijnen, op 18 maart.

De kapitein BECKER krijgt trouwens dadelijk een paspoort (6).

Voor dit schip geeft men enkele gegevens op die belangrijk kunnen zijn voor de scheepsbouw. Het schip is gebouwd in 1739, van "ekenhoudt", lang overstevan 84 voet, breed op de uitwatering 27 1/2 voet en diep in "buddinge tot jegens deck" 10 1/4 voet.

Een op een Franse kaper hernomen schip, van kapitein TIRLOW van

Kales, geladen met rogge, brengt 4.183 florijen op in maart en april 1745.

Men ziet uit deze gegevens dat het met de kaperij van die tijd mager uitvalt, zodat het ons niet moet verwonderen dat het schip van LINDERSEN reeds wordt verkocht op 5 mei 1745. Het schip was liggende "aen de Nieuwe Caye", ballast, en brengt 1.120 florijnen op. Het was op dat ogenblik bewapend met 4 tweeponderskanonnen "met ampaerden", 5 kleinere stukken, 30 geweren en een "donderbusse". De koper is een oude bekende van Oostende, kapitein Guillaume DE BROUWER, een vroegere Chinavaarder.

LINDERSEN schijnt echter nog een tijdje gevaren te hebben, na de verkoop van het schip, want in juni 1745 vermeldt de inventaris van de prijzen nog twee kleine vangsten met gerst en lijnzaad, die zelfs verkocht worden in februari 1746; dus na het beleg van Oostende.

En zo ging de Oostendse kaperij naar haar einde....

Er waren klaarblijkelijk toch plannen voor verdere strijd op zee, want het dekreet van Maria-Theresia van 13 juli 1744 had alle zeelui in dienst van de reders van Duinkerke teruggeroepen binnen de maand naar Oostende, op straffe van Majesteitsschennis.

Veel succes heeft dat dekreet waarschijnlijk niet gehad, want bij patente van 29 december 1744 wordt gratie en vergiffenis geschonken aan onderdanen die in dienst waren of zijn van de reders van Duinkerke of andere Franse havens, op voorwaarde binnen de zes maanden terug te komen.

Zelfde gebrek aan succes, want op 8 februari 1745 werd dit uitstel nog voor zes maanden verlengd.... ! (7).

Er zullen voortaan nog enkel door Frans en verplichte Vlaamse bemanningen zijn op Franse kapers van de Franse Marine. Men trachtte dan ook zijn beroep van visser in de Franse tijd voor een ander om te wisselen om niet opgeëist te worden voor de verplichte dienst ter zee.

NOTA'S

- (1) J.J. BOWENS, "Nauwkeurige Beschrijving der oude en beroemde Zee-Stad Oostende, 2e deel, Brugge, 1792, pp. 108 en vgl. Het "Journal" van LOWENDAL, vindt men in "Plans et Journeaux des Sièges de la dernière guerre de Flandre, rassemblés par deux Capitaines étrangers au service de la France", Strasbourg et La Haye, 1750.
- (2) BOWENS, op.cit., p. 103.
- (3) Algemeen Rijksarchief, Amirauté, nrs. 563, 569 en 591.
- (4) Waarschijnlijk, gezien tonnemaat en bewapening, oorspronkelijk niet voor professionele kaapvaart bestemd.
- (5) Algemeen Rijksarchief, Am. 569, stuk dd° 30.09.1744. Reder Balthazar VANDER Heyde stelt zich borg voor ene "Guillaume MEULAERT, int huys van costen voor zijn schip veroverd door Sebastiaen BERTAND, hebbende ontfanghen deze stadt tot sijne securiteyt".

Ook borgstelling door Charles SAUVAGE voor een groep gevangenen "yt rechte van vangenisse de stadt voor securiteyt". Dit zijn dus borgstellingen voor gevangenen van de kaperij.

- (6) A.R.A. Am. nr. 535, farde 1745.
- (7) GILLIODTS-VAN SEVEREN, "Cartulaires de l'ancienne Estaple de Bruges, II, p. 156, nr. 2399.
- (8) De Oostendenaar Henri-Ferdinand MAROTE, officier op een Franse kaper onder Napoleon, verhaalde zijn gevangenschap in Engeland, in zijn "Souvenirs d'un corsaire ostendais", ed. Charles Dessart, Bruxelles, 1943.
Cfr. ook J. WALGRAVE, "De bevolking van Oostende en haar betrekkingen met de zee in de Franse tijd", in Mededelingen van de Marine Academie, boek XLV, Antwerpen, 1962, pp.15-34.

OOSTENDE IN DE ENGELSE LITERATUUR

Die opgeblazen titel dekt nauwelijks een lading. Ik heb dan ook gearzeld om de volgende niemendalletjes te publiceren. Maar hoe fier zijn we niet als we de vlag van onze geboortestad zien wapperen tussen verzen. Zelfs als het blijkt dat de naam van onze stad erbij gesleurd werd uit rijmnood.

Het betreft hier twee limericks. Je weet wel : die vijfregelige grappige dingetjes met als rijmschema aabba. Ik vondt ze toevallig op blz. 191 in "Verse and Worse. A private collection bij Arnold SILCOCK (Faber and Faber. Londen. Boston". Een paperback van 288 blz. met elf puntige pentekeningen. Dat bundeltje kende succes want gepubliceerd in 1952 beleefde het van 1959 tot 1989 elf herdrukken.

Hier gaan dan die "Ostendiana" door een anonieme rijmelaar ineengeknutseld. Allebei beginnend met dat eeuwige "There was...". Het tweede klinkt vlotter dan het eerste. Geen van beide bevat iets zinnigs over Oostende. Ik betwijfel of ze tot de bijval van "Verse and Worse" (zo leuk als zijn titel) bijgedragen hebben.

Mal de Mer ?

*There was a fair maid of Ostend
Who thought she'd hold out to the end
But half the way over
'Twixt Calais and Dover
She did what she didn't intend.*

The lost Weekend.

*There was a young lady from Joppa
Who came a Society cropper
She went to Ostend
with a gentleman friend
and the rest of the story's improper.*

Germain BILLIET